

LOGISTIK TIZIMLAR FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Sharipov Umrzoq Otabek o'g'li

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti 1-bosqich magistri

Azizov Shavkat Abduraxmanovich

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti dotsenti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada transport logistikasi, ahamiyati, uning asosiy mazmuni, logistik jarayonlarni muvofiqlashtirish, ishlab chiqarish korxonalar faoliyatida logistikaning o'rnini, nazariy asoslari keltirilgan.

Kalit so'zlar: muvofiqlashtirish, logistika, logistika zanjiri, funksional muvofiqlashtirish, transport vositalari.

Abstract: This article presents transport logistics, its importance, its main content, coordination of logistics processes, the role of logistics in the activities of production enterprises, and its theoretical foundations.

Key words: coordination, logistics, logistics chain, functional coordination, vehicles.

Korxonaning logistika tizimi turli elementlarni birlashtiradigan eng murakkab va ayni paytda yaxshi ishlaydigan mexanizmlardan biridir. Ushbu mexanizmning uzluksiz ishlashi, asosan, uning har bir tarkibiy qismining aniq ishlashi bilan belgilanadi. Zamonaviy dunyoda ishlab chiqarishning jadal o'sishi, turli korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan tovarlar nomenklaturasining kengayishi, omborlar tashkil etilishi, bu esa o'z navbatida korxonalar tovar aylanmasining o'sishiga ta'sir qiladi. Bularning barchasi korxonani boshqarishda logistika rolini oshiradi.

Logistika zanjirining barcha qismlarida sanoat-ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va xarajatlarni kamaytirish asosan tarqatish tarmog'ini oqilona tashkil etish, xarid qilish, saqlash, qadoqlash va transport vositalari kabi tovar harakatining muhim elementlariga bog'liq. Transport logistikasi ham har qanday korxonaning iqtisodiy siyosati sohasiga kiradi, uning asosiy vazifasi yukni ishlab chiqaruvchidan ketgan paytdan boshlab va iste'molchiga topshirishgacha hamrohlik qilishdir.

Yuqori sifatli transport logistikasi yukni o'z vaqtida yetkazib berishni va uning xavfsizligini nazarda tutadi. Shuning uchun logistika va transport menejerlari yukni

minimal zarar bilan eng oqilona tashish jarayonini tashkil qilishlari, uning harakatini doimo nazorat qilishlari, joyni bir vaqtning o'zida bilishlari va kompaniyaga o'z vaqtida kelishlarini ta'minlashlari kerak. Ushbu ikki asosiy qoidaga rioya qilish orqali korxonalar o'z xarajatlarini sezilarli darajada kamaytirishga muvaffaq bo'ladilar. Hozirda hech qanday qattiq korxonalar transport logistikasiz ishlay olmaydi, aks holda bankrot bo'lish xavfi mavjud[1].

Logistikada tahlil qilish, o'rganish va boshqarishning asosiy ob'yekti logistik oqimlari hisoblanadi. Ular o'zaro bog'liq bo'lgan - moddiy, moliyaviy, xizmat ko'rsatish va axborot oqimlari majmuasini aks ettiradi. Ushbu kompleks moddiy oqimlarga asoslangan bo'lib, ular bilan barcha boshqa oqimlar tizimli aloqada bo'ladi[2].

Muvofiqlashtirish - bu barcha logistik amallarning asosiy xususiyati hisoblanadi. Rejalashtirish, tashkil etish, rahbarlik qilish, muvofiqlashtirish va nazorat qilish kabi ushbu 5 funksiyasining to'g'ri ishlashi logistika kompaniyalari uchun qo'shimcha qiymat yaratadi va mijozlar ehtiyojini qondiradi. Muvofiqlashtirish tishli g'ildirakning zanjiriga o'xshaydi, agar bitta zanjir singan bo'lsa, tishli g'ildiraklar to'xtaydi. U nafaqat endi aylana olmaydi, balki operatsion xarajatlarni oshiradi. Yaxshi muvofiqlashtira olmaydigan logistika kompaniyalari 5 kishidan iborat 3 kishilik ishni bajarishni boshlashadi. Maqsad - ishning to'g'ri amalga oshishini ta'minlash, boshqa tomondan, bu xarajatlarning jiddiy o'sishini keltirib chiqaradi. Murakkab gilamni to'qib chiqqanday, yaxshi rejalashtirish, ish uchun to'g'ri kadrlarni tanlash va ularning ish jarayonlari va doimiy nazorat bilan bog'liq holda bir xilda bo'lishlarini ta'minlash kabi barcha bosqichlarni sinchkovlik bilan hisoblash faoliyatining to'g'ri ishlashini ta'minlaydi[3].

Muvofiqlashtirish qobiliyati nafaqat logistika uchun, balki iqtisodiyotning barcha sektorlari uchun ham muhimdir. Chunki u korxonalarining o'sishi, rivojlanishi, rentabelligi va ish qobiliyatini o'sishiga yordam beradi.

Masalan, mahsulotlar ta'minoti sohasidagi o'zgarishlar tezligi ortib borishi va raqobatbardoshlik darajasining tobora ortib borishi bilan birga, firmalar o'zlarining innovatsion salohiyatini kuchaytirishi mumkin bo'lgan jarayonlarni izlamoqdalar. Shu nuqtai nazardan, ushbu ishda sotib olish, marketing va ilmiy-tadqiqot/ innovatsiyalar o'rtasidagi tashkilot ichidagi muvofiqlashtirishga yordam beradigan omillar ko'rib chiqildi.

Tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, funksional ichki muvofiqlashtirish innovatsion jarayonni faollashtirishda muhim rol o'ynaydi va ba'zi muhim omillarning dolzarbligini tasdiqlaydi. Masalan, erta sotib olishga jalb qilish (YePI), tashkilot ichidagi aloqalar sifati va tashkilot ichidagi muvofiqlashtirish. Boshqa tomondan, bizning amaliy tadqiqotlarimizdan "xaridorning ichki jozibadorligi", tayyor munosabat

va talabni kutishni boshqarish kabi funksional omillar paydo bo'ldi. Natijalar tashkilot ichidagi haydovchilarga oid empirik dalillarni taqdim etadi va mahsulot ishlab chiqaruvchilarida YePIning asosiy rolini ta'kidlaydi va shu bilan boshqa sanoat tarmoqlarining ilgari olib borgan tadqiqotlarini to'ldiradi.

Funksional muvofiqlashtirish, ta'minotni boshqarish va strategik sotib olish aspektlari SCM-tushunchalarining ajralmas elementlari sifatida qaraladi. Aksincha, funksional muvofiqlashtirish va strategik manbalarning aloqasi asosan o'rganilmagan. Umuman olganda, sotib olish-logistika interfeysida funksional muvofiqlashtirish sohasiga kamroq e'tibor beriladi. Shu sababli, ushbu tadqiqotda sotib olish bo'yicha menejerlar ishtirokidagi veb-so'rov asosida keng miqyosli empirik dalillardan foydalangan holda strategik manbalar bo'yicha qarorlarni nazarda tutadigan ushbu interfeys tekshiriladi. Empirik ma'lumotlar va PLS yondashuvi asosida ushbu tadqiqot strategik manbalar bilan ishlash bo'yicha qarorlarni funksional muvofiqlashtirish asosida samaradorlik ta'sirini tahlil qiladi.

Ta'minotni boshqarish bo'yicha tadqiqotlar ko'pincha tashkilotlararo yetkazib beruvchilar munosabatlariga qaratilgan bo'lib, ularning hissasi ma'lum bir tashkilot ichidagi yetkazib berishni boshqarish mexanizmlariga tayanadi. Ushbu ishda funksional ta'minotni boshqarish bo'yicha vaziyat-kvo baholanadi va muvofiqlashtirishni kooperatsiya mexanizmlaridan empirik so'rovlar tushunchalari bilan ajratib turadigan tahliliy asosga qarama-qarshi bo'ladi. Shu maqsadda, bir-biriga mos keladigan bir nechta intervyulardan foydalaniladi, bunda xaridlar bo'yicha axborot beruvchilar va tegishli hamkasblarning funksiyalari ularning fikrlari haqida tushuncha beradi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, ko'pincha faqat bitta funksiya o'ziga xos vositalarni foydali deb qabul qiladi. Bu "maqbul" funksiyalararo ta'minotni boshqarish mavjudligi haqidagi tasavvurni rad etadi. Asosiy natijaviy malumotlarning ta'kidlashicha, funksional ta'minotni boshqarish nafaqat yaqin va yaxlit hamkorlik, balki funksiyalar bo'yicha ishlarni taqsimlash bo'yicha ishlarni muvofiqlashtirish sifatida ham amalga oshiriladi. Ikkilikning ushbu xulosasi boshqaruv tuzilmalari va resurslariga tegishli kelgusidagi tadqiqot savollarini ishlab chiqish uchun tramplin bo'lib xizmat qiladi[3].

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot logistika-sotib olish interfeysida funksional muvofiqlashtirish, ziddiyatlar va ishlashning o'zaro bog'liqligi to'g'risida qimmatli tushunchalarni beradi. Ijtimoiy almashinuv nuqtai nazaridan kelib chiqib, natijalar ta'minot samaradorligiga erishish uchun funksional jihatlarning dolzarbligini namoyish etadi. Shu sababli, tadqiqot shuni ko'rsatadiki, aloqa va hamkorlik jarayonlarining aniq o'rnatilishi, ushbu munosabatlardagi o'zaro ta'sirlar ijtimoiy jihatdan yoqimsiz bo'lib qolsa, ta'minotning yuqori ko'rsatkichlariga olib kelishi shart emas. Aksincha, agar ijtimoiy o'zaro ta'sir funksional sohalar o'rtasidagi ijobiy yoki

ijtimoiy jozibali munosabatlarga asoslangan bo'lsa, u holda sotib olish-logistika interfeysidagi o'zaro ta'sir ta'minot zanjiri ko'rsatkichlarining oshishiga olib kelishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Shaxnoza Toxirovna Xomidova, Zebiniso Rustamovna Xolikova. Transport logistikasi tizimini tashkil etishning iqtisodiy ahamiyati. Scientific Progress Volume 3 | Issue 1 | 2022 Issn: 2181-1601.
2. Bozorov, I.N., Omonov, A. A., Daliyev, Sh.K. Transport logistikasi. Oliy o'quv yurtlari uchun o'quv qo'llanma. -Samarqand: SamDU nashri, 2021. -212 bet.
3. Hutchinson, Jo Ann (July 1998). State Support for Coordinated Community Transportation, Florida Commission for the Transportation Disadvantaged, Tallahassee, Florida.
4. Dadaboyev Q.A. Logistika. O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2007. - 124 b.